JIHADA FURASADAHA SIYAASADA CADAALADA XILIGA KALA GUURKA AH EE ITOOBIYA

SOO JEEDINTA KOOXDA KHABIIRADA SARE EE SHAQADA BARNAAMIJKA SIYAASADA CADAALADA XILIGA KALA GUURKA AH

2015 T.I

የሽግግር ፍትህ
TRANSITIONAL JUSTICE

Mowduucyada Lasoo jeeedinayo

1 Muhiiimada Siyaasada Cadaalada Xiliga Kala guurka ah ee Itoobiya

2 **Hababka iyo xeeladaha Cadaalada xiliga Kala Guurka ah**

- B Dacwadaha ama kiisaska
- T Raadinta iyo Shaacinta Runta
- J Diib-uheshiisiinta
- X Iscafiska
- KH Magdhowga
- D Dib-u-habaynta Ha’ayadaha

3 Arrimaha Kale oo ubaahan in laga go’aan gaadho

1

Muhiimada Siyaasada Cadaalada Xiliga Kala Gurka ah

Muhiimada?

- Xaqiiqada Ah in Dalku ubaahanyahay in La hirgaliyo Cadaalad xiliga kala guurka ah oo Dhamaystiran
- Faa'iidada Dhismaha Dawladnimo iyo sugnaanshaha jiritaanka Dawladnimada Dalka
- Doork Dimuqraadiyadu kuleedahay Xaqiijinta Nabad waarta xiliga Cadaalad xiliga kala guurka
- Xushmaynta iyo ilaalinta Xaquuqul insaanka iyo Xaqiijinta Kudhaqanka iyo saraynta Sharciga

2

B.

Hababka iyo Istaratiijiyadaha Cadaalada Xiliga Kala Guurka ah

Dacwadaha/Kiisaska; Arrimahee ayay tahay in Dacwad laga soo oogo

Ikhtiyaarka 1aad:
In lasameeyo dacwad qaadis dii ada lagu saarayo xadgudubyada xaquuqul insaanka ee muiimka ah iyo Dambiyda Culus

Dhinacyada Adag

- Waxay Fursad siinaysaa in lafuliyo Xeelado kale oo Cadaalada xiliga kala guurka
- Waxay ogalaanaysaa hanaan Cadaaladeed oo deg deg ah islamaarkaana hufam/dhamaystiran
- In si taxadarleh looga fiirsado sida loo muujinayo baaxada ay gaadh siisantahay waxyeelada iyo noocyadeeda
- in dalalku gutaan waajibaadkooda ah in dacwad kusoo oogaan danbiilayaasha

Khatarta (dhinaca Jilicsan):

- Suurtagalnimda in dhibaato lagala kulmo samaynta baadhitaanada saxda ah iyo helida cadaymaha.
- Baaxada waxyeelada, noocyadeed iyo heerka culuskeeda oon si buuxda loo muujinin
- God daloolooyinka sharci ee jira si loo ciqaabo danbiyadan

Arrimahee ayay Tahay in Dacwad Laga Soo Oogo

Khayaarka 2aad:

In lasameeyo hanaan dacwad oogis ay kujiraan dhaaman nooc kasta oo xadgudub xaquuqul insaan ah

Dhinacyada Adag:

- Waxaa lasamay xaqiijinta laxisaabtanka dhamaan danbiilayasha
- Waxaa lakaraa in sifiican loo qanciyo baahida cadaaaladeed ee dhibanayaasha፣
- Si marlabaad danbi loo galin xadgudubyada dhexdoodana loo kala daadinin

Khatarta (dhinaca Jilicsan)፡

- Waxay kahortagi in lafuliyo ficil ahaan hababka kale ee cadaalada xiliga Kala guurka
- Koobnaanta Fursada iyo sooris la'aanta Runta ayaa kadhigaysa shaqada hanaanka iscafiska cadaalada xiliga kala guurka ah mid adag.
- Hanaanka Cadaalada xiliga kala guurka ah intii loogu talagalay kabadan in ay noqoto ayaa suurtagal.
- Baahadi dhaqaalaha badan ee maxkamaduhu ubaahanayaan maadama culayska shaqo ay xanbaarayaan uu kordhayo
- Caqabada Caajiska iyo ku qanacsanaan la'aanta hanaanka lamarayo madaama ayna suurtagal ahayn in lagu xaliyo marka la'eego baaxada arrimaha

Waa Kuwee Danbiilayasha ay tahay in Dacwad lagu soo Oogo

Ikhtiyaarka 1aad:

Danbiilayaasha heerkooda kaqayqaadasho aad usarayso masuuliyada ugu badana lahaa (most responsible)

Dhinacyada Adag:

- Waxay kacaawinayasaa in ayna lakumin culays shaqo oo badan kooxa kashaqynaya baadhis iyo oogista kiisaska.
- Waxay fursaad usiinaysaa in shaqsiyaad ka aan kamid ka'ahayn kuwo hormuudka ka;ahaa waxyeelada lagu dabaqo hababka kele ee cadaalada xiliga kala guurka ah
- Si loo dhimo culasyka shaqo ee maxakamadaha dhaqalaha kooban ee dalka waxaa loo adeegsan maxkamadaynta kuwa gaystay danbiyada culus
- Xiliga Kala guurku si uu unoqdo mid kusalaysan islaxisaabtan dhab ah waxaa si aan kala sooc lahayn loogu soo oogu dacwad dhamaan tumanayaasha caanka ah

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Waxaa kadhex abuurmi kara shaqsiyaad dhibanayaasha ah iyo Bulshada dhexdeeda cabasho

•Waxaa laga yaabaa in kudhiirigaliso in dabiilayaasha Qarkood ay danbiga dib ugalaan

•Hanaanku waxuu furikaraa Albaab fursadeed iyo jiho aan loobaahnayn

Waa Kuwee Danbiilayasha ay tahay in Dacwad lagu soo Oogo

Ikhtiyaarka 2aad: in lasameeyo fursad ogalaanaysa in geedisocodka oogista dacwadaha lagu soo daro danbiilayaasha Kaqayqaatay gaysashada xadgudubyada xaquuqul insaanka xun xun heer kaste ha ahaatee

Dhinacyada Adag

• Waxay abuuri in aan cabasho laga keenin Hanaanka

•Waxay abuuri fursad ah in ladabooli sida ugu haboon baahida caadaladeed ee dhibanayaasha dhibtu soogaadhay

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Waxay samaynsaa in aan diirada aan lasaarin hababka kale ee cadaalada xiliga kala guurka ah ee kabaxsan kiisaska

•Su'aalo ka iman karta Baaxada

•Waxaa abuurmi kara cabsi ah in tirada kiisasku ay noqdaan mid kabadan awooda hanaan cadaalada xiliga kala guurka ka ah.

•Inay abuuranto khalkhal cadaaladeed

Dacwadaha Waxyeelada Ha'ayadaha soo gaadhay

Arrimaha Maxakamdaha

Khayaarka 1aad: Samaynta Fadhi ugaar ah oo laga sameeyo Maxkamada Sare iyo Maxkamda Guud oo loogu talagalay dhagaysiga iyo go'aan gaadhida kiisas cadaalada xiliga kala guurka ah.

Dhinacyada Adag

- Waxay Tashlaysaa Khayraadka Maadaama aan u ogalaanaynayo in shaqada ay qabtaan xafiisyadeena sii jiray
- Waxay ogalaanaysa in aan isticmaalo awooda dad iyo mida xafiisyo ee aan haysano
- Si looga jawaaba su'aalaha ka imanaya madaxbaanida iyo awooda maxkamadaha waxaa lasamayn hanaan xor ah iyo baadhista kuhaboon waxaana lameelayn garsoorayaal waxayna arrintan doormuhiim ah kaciyaari doontaa shaqada Mustaqbalka ee isbadelka maxkamadaha

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Qabashada kiisaskan iyada oo la adeegsanayo dhegaysiyo maxkamadeed oo aan dib-u-habayn ku filan lagu samayn ama la dareemay in dib loo habeeyey waxay dhalinaysaa su'aalo ku saabsan kalsoonida iyo aqbalida habka iyo natiijada;

- Xaaladda hadda jirta, marka loo eego kakanaanta iyo baaxadda eedeymaha, waxaa jiri kara xaddidaadyo

Arrimaha Maxkamadaha

Khayaarka labaad: Samaynta maxkamad gaar ah oo dhagaysata kiisaska kana go'aangaadha.

Dhinacyada Adag

•Abuuritaanka hay'ad iyo urur cusub, waxay abuurtaa fursad lagu helo hay'ad leh aqbalaad iyo dhexdhexaadnimo wanaagsan;

•Waxay ogolaatay magacaabista garsoorayaal awood u leh inay la jaanqaadaan kakanaanta dembiyada iyo inay si hufan u maareeyaan kiisaska.

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

•Su'aalaha dastuuriga ah ayaa laga yaabaa in la soo qaado marka la eego magacaabista dhageysiyada gaarka ah;

• Xaqiiqda ah in waqti ay ku qaadato dhamaystirka cudud iyo agabka lagama maarmaanka ah si loo dhiso hay'ad cusub iyo fulinta hawlahaas;

•Rajada ah dhismaha hay'ad waarta oo awoodleh oo ah mid aad u yar.

Dhinca baadhista iyo dacwaynta

khayaarka koowaad: Samaynta koox gaar ah oo laga soo dhex xulo timaada booliiska iyo xeer ilaalinta gudahooda

Dhinaca Adag

•Waxay tashiilaysaa kheyraadka maadaama ay awood u siineyso howlaha lagu qabanayo hay'adaha jira.

•Waxay awood u siinaysaa ka faa'iidaysiga awoodda aadanaha iyo hay'adaha jira.

•Ka qayb qaadashada dhismaha hay'adaha adiga oo hubinaya sii wadida waayo-aragnimada qabashada shaqooyinkaas.

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

•Isbeddel ku filan lama samayn. ama iyadoo la adeegsanayo hay'ado garsoor oo aan la qiyaasi karin;

•Qabashada dacwadahaan waxay dhalinaysaa su'aalo ku saabsan kalsoonida iyo aqbalida habka iyo natiijada.

Dhinaca baadhista iyo dacwaynta

khayaarka Labaad: Marka laga soo tago xafiisyada xeer-ilaalinta ee hada jira, samaynta xafiis xeer ilaalineed oo gaar ah oo isku xidha baadhitaanada iyo dacwad-oogayaasha, laguna meeleeyo boolis iyo khubarada baadhista.

Dhinaca Adag

•Waxay fursad u abuurtaa hay'ad leh aqbalaad iyo dhexdhexaadnimo wanaagsan.
•Waxay saamaxaysaa in shaqada baarista iyo dacwad-ku qaadidda ay qabato hal hay'ad/ si degdeg
•Fiiro gaar ah u leh hay'adda / si loo helo taageerada lagama maarmaanka ah / awoodda ka wanaagsan,
•Waxay ku dhiirigelisaa inay si wada jir ah ula shaqeeyaan Machadka;
• Waxay abuurtaa lahaanshaha iyo isla xisaabtanka ka wanaagsan

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Xaqiiqda ah in ay qaadato wakhti si ay ula kulmaan ilaha aadanaha iyo ilaha lagama maarmaanka ah;
• Awood la'aanta in la helo xirfadlayaal aqoon iyo khibrad leh oo ka baxsan hay'adaha jira labadaba shaqada baaritaanka iyo dacwad-qaadista
•Rajada ah dhismaha hay'ad waara oo noqda mid aad u yar.
•Maadaama dowladda ay mas'uuliyad ka saaran tahay inay buuxiso waxyaabaha lagama maarmaanka u ah hay'addan, waxay cadaadis ku abuurtaa dhaqaalaha kooban ee dalka.
•

B

Raadinta Xaqiiqada iyo Shaacinteeda

Waa maxay hawlaha ugu muhiimsan ee hanaanka raadinta runta?

Waa maxay hawlaha ugu muhiimsan ee hanaanka raadinta runta?

- Xaqiijinta kaqayqaadashada Dhibanayaasha
- Kaqaybqaadashada danbiilayasha
- Diwaangalinta xadgudubyada
- Ogaysiinta bulshada runta lasoo xaqiijiyay; hanaanka xaqiijintuntu ma'aha kali ah in ladiwaangaliyo xadgudubyada ee sidoo kale waa in bulshada la ogaysiiyo runta lasoo xaqiijiyay sidoo kale waxaa loo baahanyahay in la xaqiijiyo in dhibanayaasha lasiiyay aqoonsi bulsho.

Raadinta Runta iyo shaacinta xaaqiiqada yaa fulinaya

khayaarka 1aad:
Iyada oo la adeegsanayo komishinka cusub ee xaqiiqo raadinta, cadaalada iyo Dib-u-heshiisiinta qaran

Dhinaca Adag

- Hanaanka cadaalada xiliga kala guurka ah in komishin cusub la aas aaso waa mid caalamka ka dhaqangashay aqbalaadna leh waxayna kadhigaysaa mid waxtar leh
- Hadii uu noqodo mid madaxbaan oo xor ah bulshaduna kaqayqaadato waa mid lagu kalsoonaan karo
- Hadii komishinka lagu soo daro khabiirada iyo hogaaminta caanka a ee aqoonta leh waxa sahli in shaqado lagu hago hab sami socod aqoon leh
- Marhadii xaqiijinta runtu tahay shuurada hordhac u ah iscafiska xaqiijinta kaqayqaadaashada iyo maqlida dhibanayaasha iyo xadgudbayaasha; baadhista, diwaan galinta iyo shaacinta arrimaha ubaahan; samaynta kulan wadatashiyeedyo waaweyn iyo dariiqooyin kale oo hadal ka lagusoobandhigo maadaama ay tahay arrin baaxadweyn leh in lasameeyo komishin leh ujeedooyinka fulinta howlahan waa mid aad umuhiim ah

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Marka la ee o dhaqaalaha kooban ee dalka waa arin ubaahan kharash aad ubadan

Raadinta Runta iyo shaacinta xaaqiiqada yaa fulinaya ?

khayaarka 2aad:-

Si loo fuliyo howsha raadinta runta iyo taalaabooyinka lagu xaqiijinaya in la adeegsado komishinka xaquuqul insaanka ama gudiga wada tashiga Qaran ee itoobiya ee dhawaan la dhisay

Dhinaca Adag

- Hadii la isticmaalo haayadaha jira ee aan haysano waxay tashiili khayraad kooban ee dalka
- Awooda haayadahana way dhisi

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Masuuliyada culus ee saaran awgeed waa laga yaabaa in si hufan ugudan wayaan howsha baaxada leh ee xaaqiijinta iyo raadinta runta

- Gaar ahaan komishinka xaquuqul insaanku waa haayad qaran oo qaabilsan ilaalinta xaquuqul insaanka waxayna saameyn kuyeelandoontaa xamakamaynta iyo lasocodka howlaheeda' waaya aragnimda caalamiga ahi waxay muujinaysaa in haayada noocaas ah ay noqoto mid si toos ah ufulisa geedi-socodka cadaalada xiliga kala guurka
- Malaha awood ay kufuliyaan nidaamka cadaalada xiliga kala guurka ee raadinta xaqiiqda oo u baahan arrimo xaas xaasi ah iyo habraac kaqaybgalayaashu raacaan oo adag
- Masiinayso fursad lagu isticmaalo khubarada iyo hogaamiyayaash aqoonta u saaxiibka ah ee kabaxsan haayada

X

Dib-u-heshiisiin

Dib-u-heshiisiin

Marka laga hadalayo Cadaalada xiliga kala guurka ah gudaheeda Dib-u-heshiisiinta waxaa loo qaadan karaa hanaan ama Yool Laftiisa ah

Heerarka Dib-u-heshiisiinta

Dib-u-heshiisiin Shaqsi:-

Dib-u-heshiisiin shaqsiyaal:-

Dib-heshiisiin bulsho iyo dib-u-heshiisiin Siyaasadeed:-

Dib-u-heshiisiin Xasfiisyo ama haa’yadaha

khayaarka 1aad:

Iyada oo la adeegsanayo komishinka Xaqa, Cadaalada iyo Dib-u-heshiisiinta Qaran

Dhinacyada Adag

- Iyada oo la aqoonsaday in xiliga cadaalada xiliga kala guurka ah dib-u-heshiisiintu ay tahay yoolka 1aad talaabooyinka loogu talagalay in lagu fuliyo hanaankan in cid fulisa loo aas aaso waxay kadhigi mid la bogaadiyo oo natiijo waxtarleh keena
- Xornimada iyo madaxbanaanida ay haystaan iyo sidoo kale kaqaybqaadashada ay bulshadu ka qayqaadanayso waxay keenaysaa kalsooni iyo qanacsanaan sare oo lagu qabo haa;yadahan
- Hadii komishinka lagu soo daro khabiirada iyo hogaaminta caanka a ee aqoonta leh waxa sahli in shaqado lagu hago hab sami socod aqoon leh

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Marka la ee o dhaqaalaha kooban ee dalka waa arin ubaahan kharash aad ubadan

- Mar hadii waahay ayo aragnimada lagu dhisay gudiga ay noqotay mid guuldaraysata suurtagalnimada in ladhiso haayadan mar kale waa ay yartahay

Geed-socodka Dib-u-heshiisiinta Yaa Fulinaya?

khayaaka 2aad:-

Iyada oo la adeegsanayo Komishinka Dib-u-heshiisiinta Qaran ee Itoobiya in uu fuliyo Talaabooyinka dib-u-heshiisiinta

Dhinaca Adag

- Hadii la isticmaalo haayadaha jira ee aan haysano waxay tashiili khayraad kooban ee dalka
- Dhinaca Madaxbanaanida iyo Xornimada waxay yeelan ogalaansho iyo kalsooni badan

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Marka lafiiriyo masuuliyada culus ee lasiiyay iyo shaqooyinka balaadhan ee ay tahay in uu qabto in talaabooyinka dib-u-heshiisiintu ufuliyo si m waxterleh oo dhamaystiran way adagtahay

- Madaama awooda sharci ee lasiiyay Komishinka aan lagu darin arrintan waxay ubaahantahay in lasameeyo waxkabadel sharci tanina waxay qaadan wakhti. Madaama hanaankan ubahaan yahay in komishinka lasiiyo awoodo gaar waxaa dhici karta in ay kadhalato dhibaato ah in lajaan qaadi waayaan modelada iyo habadhaqanada heer caalami
- Geed-socodka cadaalada xiliga kala guurka ah Isdhexgalinta Dib-u-heshiisiinta iyo habab ka kale waxay abuuri kartaa galdaloolooyin xaga fulinta

Cafiska :- Shuruudaha Kahoreeya Cafiska?

Shuruudaha Cafiska ?

Cafiska waxaa lasiinayaa kuwo buuxiya Shuruudaha Cafiska

- Heerka kaqaybqaadasho ee xadgudbayaasha
- Baaxad iyo Culayska Danbiga
- Soosaarista Runta/Xaqiiqada
- Shalaytaynta/ Raali galin waydiisasho
- Istaageerid/ iskaashi
- Qod, 28 ee Dastuurka JDFI

Yaa Fulinaya Geed-Socodka Iscafinta?

khayaarka 1aad:

In lasiiyo Komishiinka xaaqi raadinta iyo Dib-u-heshiisiinta Qaranka

Dhinacyada Adag

- Madaama Ujeedada iscafintu tahay in runta lasoo saaro oo Dib-u-heshiisiin lakeeno hadii lasiiyo fulinta howshan haayad loo aas aasay waxay noqonaysa mid doorkii loobaahnaa kaciyaarta
- Hadii komishinka lagu soo daro khabiirada iyo hogaaminta caanka a ee aqoonta leh waxa sahli in shaqado lagu hago hab sami socod aqoon leh
- Xornimada iyo madaxbanaanida ay haystaan iyo sidoo kale kaqaybqaadashada ay bulshadu ka qayqaadanayso waxay keenaysaa kalsooni iyo qanacsanaan sare oo lagu qabo haa;yadahan
- Hadii danbiilayaashu aaminaan danabigooda kana qaybqaataan geed-socodka waxay kadhigaysaa nidaamka kumeel gaar mid hufan
- Cafiska marka labixiyo kadib waxa haboon siisocoshada iscafiska iyo buuxinta shuuruudaha muhiimka

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

- Marka la ee o dhaqaalaha kooban ee dalka waa arin ubaahan kharash aad ubadan
- Mar hadii waayo aragnimada lagu dhisay gudiga ay noqotay mid guuldaraysata suurtagalnimada in ladhiso haayadan mar kale waa ay yartahay
- Marka la eego baaxada dalka, baaxada geedi-socodka shaqada iyo mudada xad

Yaa Fulinaya Geed-Socodka Iscafinta?

khayaarka 2aad: Inaga oo waxkabadel kusamaynayna qabadhismeedka hada jira ee iscafin in aan u isticmaalo hanaanka cadaalada Xiliga kala guurka

Dhinaca Adag

- waxay tashiili khayraad kooban ee dalka
- Waxay dhisi awooda haayadaha

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Hanaan madaama oon lagu dajinin hanaanka cadaalada kumeel gaar ah ka midho dhalintiisu waa mid shaki abuuraysa

- Hanaanka iscafiska ee cadaalada xiliga kala guurka ahi madaama uu yahay mid xaas xaasi ah qaabdhsmeedkani ma aha mid lajaan qaadi kara
- Waxaa su'aal laga keeni aaminaada iyo qanacsanaanta
- Xadgudbayaaashu iyaga oo aaminsan hanaan ka in ay kaqayqaataan makarayaan

D

Magdhowga

Magdhowga

Maxay yihiin Noocyada Magdhowga ee lahirgalin karo

- In dibloogu celiyo xaaladii uu markii hore kusugnaa
- Magdhow
- Qancin/Bogsiin
- Baxnaanin
- Magdhow Wadajir ah
- Xasuus

Hawlaha ugu muhiimsan

• Dejinta qaab-dhismeedka sharci ee nidaamka magdhowga:

•Aqoonsiga dhibbanayaasha in si gaar ah magdhow loo siiyo.

• Aqoonso siyaabaha lagula xisaabtami karo dembiilayaasha iyadoo loo marayo nidaamka magdhowga.

- Samaynta Sanduuqa Magdhowga

Yaa maamula/isku-duwaya nidaamka magdhowga?

khayaarka 1aad: komishinka Xaqiiqo Raadinta iyo Dib u heshiisiinta

Dhinacyada Adag

Habka bixinta magdhowga dhibanayaasha waxay u baahan tahay qorshe adag iyo iskudubarid si loogu sameeyo barnaamij wax ku ool ah oo magdhow ah dhibbanayaasha, sidaas darteed samaynta Komishin madax-bannaan oo fulinaya waxay ka dhigi doontaa shaqada mid waxtar leh.

Komishanku marka uu gudanayo hawlihiisa kale, waxa la aqoonsanayaa oo la diiwaan gelinayaa aqoonsiga iyo heerka dhibbanayaasha iyo dembiilayaasha, xogtani waxa ay ka dhigaysaa mid waxtar badan leh maadaama ay awood u siinayso go'aaminta dhibbanayaasha magdhawga iyo nooca iyo cadadka magdhowga ah ee la siinayo. sidoo kale ka qayb qaadashada dembiilayaasha.

Haddii hay'adahaasi ay helaan madax-banaani iyo madax-banaani, bulshadana ay ka qayb-galaan geeddi-socodkooda, waxaa sare u kacaysa kalsoonida lagu qabo.

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Iyadoo la tixgelinayo kheyraadka dalka oo kooban, in la dhiso guddi ay ku baxdo kharash badan

Maaddaama waayo-aragnimada loo aasaasay guddi si ay u gutaan waajibaadkooda ay ahayd hab aan lagu guulaysan, suurtogalnimada in la dhiso hay'addan mar kale waa yar tahay.

Waxa jiri kara arrimo gelitaan.

Komishanku malaha mawqif uu ku gudan karo waajibaadkiisa shaqo, maadaama kartida iyo kartida looga baahan yahay magdhowga laftiisa (tusaale go'aaminta qadarka magdhowga) ay kala duwan yihiin;

Marka la eego muhiimadda ay leedahay arrinta magdhowga ee dalkeenna, in awoodda la siiyo guddi waqti xaddidan waxay xaqiijin doontaa sii socoshada.

Yaa maamula/isku-duwaya nidaamka magdhowga?

khayaarka Labaad:Marka laga tago arrimaha magdhowga gaarka ah in ay maxkamaduhu ku maareeyaan nidaamka sharciga ah ee caadiga ah; Waxay ujeedadeedu tahay in lagu fuliyo nidaamka magdhawga iyada oo loo marayo guddiga wadatashiga qaranka ama komishanka xuquuqul insaanka Itoobiya iyadoo wax ka bedel ku habboon lagu sameeyo sharciga arrimaha magdhawga wadareed.

Dhinaca Adag

• Waxay tashiishaa khayraadka kooban ee dalka iyadoo la isticmaalayo hay’ado jira.

•Waxay dhistaa awoodda hay'adaha waxayna ogolaataa sii wadida

•Xeerka Madaniga ah wuxuu sii xaqiijinayaa mas'uuliyadda shaqsiga isagoo u oggolaanaya shakhsiyaadka in lagula xisaabtamo xadgudubyada xuquuqda aadanaha;

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

Hay'aduhu ma laha awood ay ku raacaan hawlaha adag iyo habka ka qaybqaadashada ee loo baahan yahay si loo hirgeliyo nidaamka magdhowga ee geeddi-socodka caddaaladda xiliga kala guurka.

Waxay adkeynaysaa in nidaamka magdhawga lagu dhex daro habab kale oo uu ku shaqeeyo nidaamka cadaalada xiliga kala guurka ah.

Xoojinta xaquuqda dhibbanayaasha inay helaan magdhow marka loo eego nidaamka sharciga ee caadiga ah way adagtahay xataa wakhtiyada caadiga ah waxaana laga yaabaa inaanay waxtar yeelan;

Maadaama labada hay’adood ay leeyihiin mas’uuliyad sare iyo hawlo baaxad leh, waxaa laga yaabaa in ay si hufan u fulin waayayaan hannaanka caddaaladda xiliga kala guurka, sababtoo ah culayska culus ee nidaamka magdhowgu yeelan karo.

Kiisaska oo dhan ma soo marinayaan nidaamka maxkamadda, taasoo keenta kala duwanaansho u dhexeeya dhibbanayaasha.

¿

Dib-u-habaynta Hay'adaha

Ma laga yaabaa in hawlaha dib-u-habaynta hay'adaha ay ku jiraan hababka caddaaladda xiliga kala guurka ah?

Dib-u-habaynta Haa'yadaha

- Kalasoocida iyo baadhista
- Ka xayuubinta shaqada iyo mas'uuliyadda
- Waxka badelka sharciga iyo habraacyada

Yaa fulin doona hawlaha dib u habaynta hay'adaha?

khtiyaarka koowaad: Dhisidda hay'ad madax-bannaan oo madax-bannaan oo hirgelisa isbeddelka hay'adaha oo awood loo siiyo inay baarto, nadiifiso, iyo xil ka qaadis samayso;

Dhinacyada Adag

• Waxay kordhisaa suurtogalnimada in habka nadiifinta loo fulin karo si xor ah oo xor ah - sidaas awgeed kordhinta aqbalaadda.

• Waxay ka hortagtaa faragelinta siyaasadeed iyo kuwa aan rasmi ahayn ee qabaa'ilka iyo qowmiyadaha;

• Waxa ay ka dhigaysaa mid aad u adag la macaamilkeeda hababka kale ee caddaaladda ee ku-meel-gaarka ah.

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

• Marka la eego kheyraadka dalka oo kooban, in la dhiso hay'ad kale waa kharash badan.

• Marxaladan uu dalkeenu ku sugan yahay, waxa laga yaabaa in aanu lahayn mawqif siyaasadeed oo lagu fulin karo hawlaha baadhista iyo baadhista si guul ah.

Yaa fulin doona hawlaha dib u habaynta hay'adaha?

khayaarka Labaad: Si loo fuliyo hawlaha iyada oo la samaynayo kooxo u xilsaaran kormeerka, nadiifinta iyo cayrinta dhammaan hay'adaha

Dhinacyada Adag

• Waxay tashiilaysaa kheyraadka kooban ee dalka iyadoo u oggolaanaysa in hannaanka lagu fuliyo hay'adaha jira.

• Waxay dhistaa awoodda hay'adaha,

•waxay suurtagelisaa joogtaynta; In lagu maareeyo lahaanshaha hay'adaha, si loo helo maqaam siyaasadeed oo ku habboon iyo in la helo xal iyada oo si dhow loo ogaanayo khataraha iman kara.

Khatarta (dhinaca Jilicsan)

• Waxay yareeyaan suurtagalnimada in geeddi-socodka loo fuliyo si xor ah oo aan eex lahayn, waxay abuuraan caqabado la aqbali karo;

• Waxaa jiri kara karti la'aan iyo rabitaanka isticmaalka halbeegyada caalamiga ah illaa xadka loo baahan yahay inta lagu jiro hannaanka caddaaladda xiliga kala guurka ah;

• Halkii si dhab ah loo sifeyn lahaa oo go'doomin lahaa, waxaa jirta fursad weyn oo lagu gaari karo go'aanno ku saleysan arrimo siyaasadeed iyadoo laga baqayo in la abuuro meel bannaan iyo khilaaf.

Arimo kale oo u baahan in go'aan laga gaaro

❖ Xadaynta Wakhtiga

Xagee ayuu kabilaabma a nidaamka cadaalada xiliga kala guurka ah?

Khayaarka 1aad:

1983 iyo xiliyadii kahoreeyay

Khayaarka 2aad:
laga bilaabo 1983

Khayaarka 3aad:

Laga soo bilaabo 1987

Khayaarka 4aad:

Laga soo bilaabo 2010

Khayaarka 5 aad:

Arinta dacwadaha laga soo bilaabo 1987 lkn arimaha dib-u-heshiisiinta iyo Magdhowga laga soo bilaabo marka cadayntooda lahelo

Doorka dawladaha gobolka/magaalo iyo nidaamyada cadaalad dhaqameed ee geedi socodka cadaalada xiliga kala guurka ah

Deegaanada iyo Maamul Magalooyinka

- ➢Dawlad-Deegaanadu waxay kaalin mug leh ka qaadan doonaan geeddi-socodka caddaaladda xiliga kala guurka ah ee ay waddo dawladda federaalku.
- ➢Run-doonista, cafiska iyo hababka dib-u-heshiisiinta, nidaamka cadaaladeed ee rasmiga ah waxa la waafajin hab-dhaqameedka si ixtiraamaya xuquuqda aadanaha.
- ➢Nidaamka cadaaladda ee soo jireenka ah kaliya ma dhimayo cadaadiska hay'adaha ku lugta leh geeddi-socodka caddaaladda xiliga kala guurka ah, laakiin sidoo kale wuxuu gacan ka geystaa guusha geeddi-socodka cadaaladda xiliga kala guurka ah isagoo keenaya nabad waarta, caddaalad iyo dib-u-heshiisiin.

Mahadsanidiin!